

موضوع: مسائل مستحدثه / تغییر جنسیت

جلسه نوزدهم، ۲ بهمن ۱۳۹۸

استاد سید احمد خاتمی

هنوز در باب تغییر جنسیت هستیم و بحث جدید درباره تغییر جنسیت خواهر و برادر است به عبارت دیگر اگر خواهر تغییر جنسیت بدهد و پسر بشود و برادر تغییر جنسیت بدهد و دختر بشود. ارتباط خواهر برادری از بین می رود یا نه؟ عم و عمه تغییر جنسیت بدهند و همچنین در خاله و دایی اگر با تغییر جنسیت عمو، عمه و دایی، خاله بشود و برعکس آن یعنی عمه و خاله با تغییر جنسیت عمو و دایی بشوند حکم چیست؟

در نسبت اخ و اخت و اب و ام و امثال ذالک دو نوع حکم داریم. برخی احکام مشترک هستند یعنی قبل و بعد از تغییر جنسیت هستند و تغییر نمی کنند مانند جواز نظر خواهر و برادر به یکدیگر. این حکم با تغییر جنسیت تغییر نمی کند. و نیز حرمت نکاح با خواهر نیز بعد از تغییر جنسیت باقی است. قسم دوم احکام مشترک هستند اما بصورت مساوی نیستند مانند احکام ارث مثلاً اگر وارث پسر بود ارث او دوبرابر خواهر است. اگر تغییر جنسیت قبل از موت مورث صورت گرفته باشد زید که حین الولاده هند و خواهر بود و کذالک هند حین الولاده زید بوده است در تقسیم ارث کدام حالت لحاظ می شود؟ حین الولاده یا حالت فعلی هریک لحاظ می شود؟ پاسخ بر اساس حالت فعلی ارث تقسیم می شود.

امام راحل در تحریر الوسلیه می فرماید:

مسألة ۷ - لو تغير جنس كل من الأخ والأخت بالمخالف لم ينقطع انتسابهما، بل يصير الأخ أختاً وبالعكس، وكذا في تغير الأختين أو الأختين، ولو تغير العم صار عمه وبالعكس، والخال خالة وبالعكس وهكذا، فلو مات عن ابن جديد و بنت جديدة للذكر الفعلي ضعف الأنثى الفعلية، وهكذا في سائر طبقات الإرث، لكن يبقى الإشكال في إرث الأب والأم والجد والجدة، فلو تغير جنس الأب إلى المخالف لا يكون فعلاً أباً ولا أمّاً، وكذا في تغير جنس الأم، فإن الرجل الفعلي لا يكون أمّاً ولا أباً، فهل يرثان بلحاظ حال التوليد أو لأجل الأقربية والأولوية أو لا يرثان؟ فيه تردد، والأشبه الإرث، والظاهر أن اختلافهما في الإرث بلحاظ حال انعقاد النطفة، فللأب حال الانعقاد ثلاثان، وللأم ثلث، والأحوط التصالح [1].

امام راحل می فرماید: با تغییر جنسیت خواهر و برادر، یا دو خواهر تغییر جنسیت بدهند و نیز عمه و عمو یا خاله و دایی تغییر جنسیت بدهند نسبت نیز تغییر می کند. یعنی عمو که با تغییر جنسیت عمه داده دیگر عمه است و عمو نیست.

امام راحل درباره حکم ارث افراد فوق می فرماید. در صورتی که خواهر و برادر تغییر جنسیت بدهند که ارث یکی دوبرابر دیگری است و در طبقات دیگر حکم ارث بر اساس وضعیت فعلی افراد خواهد بود. چون در قرآن می فرماید: ﴿لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثِي﴾ [2]. بنابراین ملاک در نظر امام راحل حال فعلی آنها است و حین الولاده لحاظ نمی گردد.

امام راحل مساله جدیدی را می فرماید که عبارت از ارث پدر و مادری و نیز جد و جده ای که تغییر جنسیت داده اند می شود. می فرماید: زید با تغییر جنسیت دیگر اب یا پدر نسیت. چون عنوان پدر بر او صدق نمی کند؛ و هم احکام دائر مدار عناوین هستند. هند با تغییر جنسیت دیگر ام یا مادر نسیت چون این عنوان بر او صادق نیست. مادر کسی است که بچه را باردار شده و «ولادنها» بر او صدق کند. بر زید که قبلا هند و مادر بوده صدق نمی کند. بنابراین عنوان اب و ام بر هیچ یک صدق نمی کند. در این حالت حکم ارث این دو چیست؟

امام راحل سه احتمال بیان می کنند. احتمال اول- هیچ کدام ارث نمی برند. لا ارث الابوه و لا ارث الامومه. احتمال دوم- به ملاک اقریبیت ارث می برند. یعنی هرکدام اقرب است ارث اقریبیت را می برد و هرکدام ابعده است ارث ابعدهت را می برد. احتمال سوم- ملاک حال تولد باشد و حالت فعلی لحاظ نشود. راه درست تصالح است یعنی مقداری به اب و مقداری به ام بدهند و از کم وزیاد ارث که به یکدیگر رسیده همدیگر را حلال کنند.

بر اساس احتمال اول که ارث نمی برند. چون موضوع ارث اب و ام است؛ در حالی که به هیچ یک اب و ام گفته نمی شود. هکذا در عمو، و عمه ارث نمی برند. به عبارت دیگر ارث بر اساس عناوین است و عنوان اب و عنوان ام بر هیچ یک صدق نمی کند.

بر اساس احتمال دوم دیگر لحاظ عنوان نمی شود بلکه با ملاک اقریبیت و اولویت به آنها ارث داده می شود. در نتیجه هرکدام اقرب به میت باشد ارث می برد. احتمال سوم درست نیست چون معدوم نشدند و در قید حیات هستند و فقط تغییر جنسیت داده اند بنابراین ترکه میت بدون وارث نمی شود. در این صورت احتمال دارد مصداق من لا وارث له بشوند. چون فرض این است اب و ام و کذا عم عمه رفته اند و ارث نمی بردند در این حالت چون امام علیه السلام وارث من لا وارث له است. وارث میت خواهد شد.

اما در این صورت باید به روایات مراجعه کرد که محور در ارث بری چیست آیا محور اب و ام است یا والدین است؟ اگر محور در ارث بری اب و ام باشد احتمال سوم درست می شود در حالی که روایات والدین را محور در ارث بری قرار داده اند. والد کسی که عامل تولید بچه بوده است. والده کسی که بچه را حمل کرده است. در جلسه آینده مطرح می کنیم.

---

[1] تحرير الوسيلة - ط نشر آثار، الخميني، السيد روح الله، ج ٢، ص ٦٦٨-٦٦٩.

[2] نساء/سوره ٤، آيه ١١.